

Velkommen til regelverksamling på barnehage- og skoleområdet

14. oktober 2021

Fellesdel

Statsforvalteren i Oslo og Viken

Meldeplikt til barnevernet

Digital regelverksamling på barnehage- og skoleområdet,
14.10.2021

Seniorrådgiver Christian Nordset

Statsforvalteren i Oslo og Viken

Tema i dag:

1. Det rettslige innholdet i opplæringsloven/barnehagelovens regler for meldeplikt til barneverntjenesten
2. Statsforvalterens mandat/plikt til å vurdere klager på bekymringsmeldinger

Hvorfor:

- Fremgår blant annet av Meld. St. 6 (2019–2020) kap. 6 at det er ulike oppfatninger av regelverket for taushetsplikt og opplysningsplikt
- Viktig at ansatte i barnehager og skoler er kjent med innholdet i meldeplikten (barnet i fokus, barnets beste)
- Vi får flere klager fra foreldre som mener de er urettmessig meldt til barnevernet (personvern, foreldreansvar)
- To tanker i hodet på en gang!

Opplæringsloven § 15-3 (bhgl. § 46)

Tilsette i skolen skal utan hinder av teieplikta melde frå til barneverntenesta utan ugrunna opphald

- a) når det er grunn til å tru at eit barn blir eller vil bli mishandla, utsett for alvorlege manglar ved den daglege omsorga eller anna alvorleg omsorgssvikt,
- b) når det er grunn til å tru at eit barn har ein livstruande eller annan alvorleg sjukdom eller skade og ikkje kjem til undersøking eller behandling, eller at eit barn med nedsett funksjonsevne eller eit spesielt hjelpetrengande barn ikkje får dekt sitt særlege behov for behandling eller opplæring,
- c) når eit barn viser alvorlege åtferdsvanskar i form av alvorleg eller gjentatt kriminalitet, misbruk av rusmiddel eller ei anna form for utprega normlaus åtferd,
- d) når det er grunn til å tru at eit barn blir eller vil bli utnytta til menneskehandel.

HUSK:

- Meldeplikten gjelder i de alvorlige tilfellene (høy terskel)
- Bekymringen må være knyttet til mistanke om alvorlig omsorgssvikt (eller øvrige vilkår i loven)
- Vær tydelig og ærlig med foreldrene om hvorfor dere melder

Statsforvalterens mandat/plikt til å vurdere klager på bekymringsmeldinger

Statsforvalteren er ikke klageinstans

Vi har likevel et ansvar for å følge opp saker som viser at kommunen har feil forståelse av regelverket:

- Sivilombudsmannen
 - *Fylkesmannens tilsynsansvar ved bekymringsmelding fra skole til barnevern - 2017/1735 (05.12.2018)*
 - *Fylkesmannens behandling av skolens mulige brudd på taushetsplikt - 2019/4302, 2019/4297 og 2019/5052 (24.3.2020)*

Uttalelser fra Sivilombudsmannen:

- *Uheldig at Fylkesmannen ville anse saken som avsluttet når foreldrene hadde fått svar fra kommunen.*
- *... ikke tvilsomt at Fylkesmannens kompetanse også omfatter adgangen til å prøve om vilkårene for å sende melding til barnevernet har vært oppfylt i en konkret sak, jf. oppl. § 15-3...*
- *... forhold som kan tilsa at Fylkesmannen ikke burde ha avsluttet saken etter foreldrenes siste henvendelse, uten at ombudsmannen nødvendigvis mener at det burde ha vært opprettet tilsynssak.*
- *Det sentrale for ombudsmannen er om Fylkesmannen i tilstrekkelig grad har adressert det som kan være en manglende forståelse for reglene om, og grensedragningen mellom, taushetsplikt og opplysningsplikten til barneverntjenesten.*

Uttalelse fra Utdanningsdirektoratet:

- *Når dere mottar informasjon som indikerer regelverksbrudd, for eksempel påstand om at skoler bryter taushetsplikten ved å melde bekymring til barneverntjenesten, er dette informasjon som dere må følge opp.*

(«Håndtering av klager på kommunens praksis ved påstand om brudd på taushetsplikten»
- 27.05.2020)

- Statsforvalteren må vurdere hvilket virkemiddel som er hensiktsmessig:
 - Innhente uttalelse fra kommunen
 - Veiledning om hvordan regelverket er å forstå
 - Tilsyn
 - Kombinasjon

Barnets beste i praksis

June Dyngeland

Julie Aanderaa Clausen

Katrin Sørlungsengen

Statsforvalteren i Oslo og Viken

Barnets beste

Artikkel 3 nr. 1:

«Ved alle handlinger som berører barn, enten de foretas av offentlige eller private velferdsorganisasjoner, domstoler, administrative myndigheter eller lovgivende organer, **skal** barnets beste være et grunnleggende hensyn.»

Dette betyr at:

«Voksne skal gjøre det som er best for barn»

- Når voksne skal bestemme noe som har med barn å gjøre, så skal de tenke på hva som er best for barnet. Dette gjelder også når voksne bestemmer noe som gjelder alle barn i Norge, eller en gruppe barn, f.eks. i kommunen barnet bor i
- Noen ganger kan voksne bestemme noe annet enn det som er best for barn, men da skal de ha veldig gode grunner for det
- Kilde: <http://barneombudet.no/dine-rettigheter/barnekonvensjonen/artikkel-3/>

Enkeltvedtak etter opplæringsloven

- Spesialundervisning
- Særskilt språkopplæring
- Nærskole og skolebytte
- Skoleskyss
- Permisjon
- Bortvisning
- Fritak fra opplæringsplikt
- Ekstra år i grunnskolen
- Fysisk skolemiljø

Enkeltvedtak etter barnehageloven

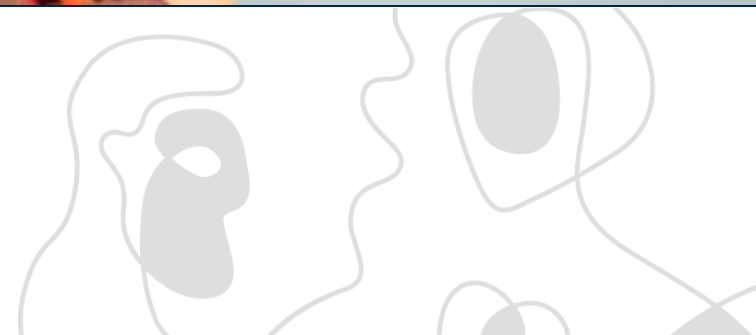
- Spesialpedagogisk hjelp
- Tilrettelegging for barn med nedsatt funksjonsevne
- Rett til skyss for barn med rett til spesialpedagogisk hjelp
- Tegnspråkopplæring
- Alternativ-supplerende-kommunikasjon

Barnets rett til å bli hørt

Statsforvalteren i Oslo og Viken

Barnets rett til å bli hørt (barnets stemme)

Artikkel 12:

Alle barn har rett til å si sin mening, og deres mening og opplevelse skal tas på alvor.

Dette betyr at:

Barn skal få si sin mening og voksne skal høre på barnet

- Alle barn i Norge skal få si sin mening, og bli lyttet til. Det kan være på skolen sammen med lærere og andre elever eller det kan være hjemme med foreldre og andre søsken.
- Det samme gjelder i fritiden, under aktiviteter. Det gjelder også dersom du er i kontakt med og/eller har behov for hjelp fra det offentlige hjelpeapparatet.
- Selv om det ikke alltid er slik at resultatet kan bli slik du ønsker eller vil, skal du få si meningen din. Etter hvert som du blir eldre, skal din mening vektlegges i større grad.

Barnets rett til å bli hørt og medbestemmelse

- Barn har rett til å bli hørt direkte
- Barn har en rett til å få sin mening/å få medvirke, men barnet har ikke en plikt til å uttale seg
- Et barn som er i stand til å danne seg egne synspunkter – **ingen nedre aldersgrense**
- Art. 12 angir ikke en rett til selvbestemmelse
- Barnets synspunkt skal tillegges vekt i samsvar med **alder og modenhet**
- Foreldre kan ikke nekte barn å uttale seg/nekke andre voksne å snakke med dem

Artikkel 12, punkt 1:

« Partene skal garantere et barn som er i stand til å danne seg egne synspunkter, retten til fritt å gi uttrykk for disse synspunkter i alle forhold som vedrører barnet, og tillegge barnets synspunkter behørig vekt i samsvar med dets alder og modenhet.

Hvordan imøtekommer vi barnets rett til å bli hørt?

Spørsmål til refleksjon:

- Hvordan «snakkes det med barn hos oss» – og hvem skal gjøre det?
- Hvordan legges det til rette for slike samtaler i vårt kontor?
- Hvordan ivaretas barn og unge som har vansker for å uttrykke seg muntlig?
- Hvordan dokumenteres informasjonen som innhentes?
- I hvilke tilfeller bør vi snakke direkte med barnet/ungdommen?
- Hvordan brukes/synliggjøres barn og unges stemme i våre avgjørelser?

Foto: pixabay

Eksempel fra sak om skolebytte

«Vi (kommunen) har bedt skolen høre barnets stemme i saken. Samtalen ble gjennomført på skolen. Eleven får spørsmål om det stemmer at hun ønsker å fortsette på sin nåværende skole. Hun bekrefter det og sier det er en veldig fin skole. Hun liker lærerne og vennene sine. Hun får spørsmål om hva hun vet om stedet hun har flyttet til. Hun forteller at de har to lekeplasser like ved leiligheten. Hun kjenner ingen barn som går på skolen der de har flyttet. Eleven får spørsmål om hva hun tror vil skje dersom hun må bytte skole. Hun svarer at hun hadde blitt litt skuffet, men det hadde også vært litt bra. Hun sier at hun sikkert hadde fått mange nye venner og blitt kjent med nye lærere. Det hadde vært litt rart, men også litt spennende».

Vurdering av barnets beste

Hva er barnets beste?

Statsforvalteren i Oslo og Viken

En god barnets beste-vurdering

Vurdere – Vekte – Vise

- Vurdere – hva er barnets beste i denne saken?
- Vekte – hvilken vekt legger vi på barnets beste?
- Vise – hvordan synliggjør vi vurderingen i vedtaket?

(1) Hva er barnets beste?

Begrepet er fleksibelt og tilpasningsdyktig, og innholdet må avgjøres fra sak til sak.

- Det konkrete barnets situasjon.

Momenter i vurderingen:

- Barnets egne synspunkter,
- Barnets identitet,
- Sårbarhetssituasjon,
- Barnets rett til omsorg, beskyttelse, fritid.

«Ved alle handlinger som berører barn, enten de foretas av offentlige eller private velferdsorganisasjoner, domstoler, administrative myndigheter eller lovgivende organer, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn.»

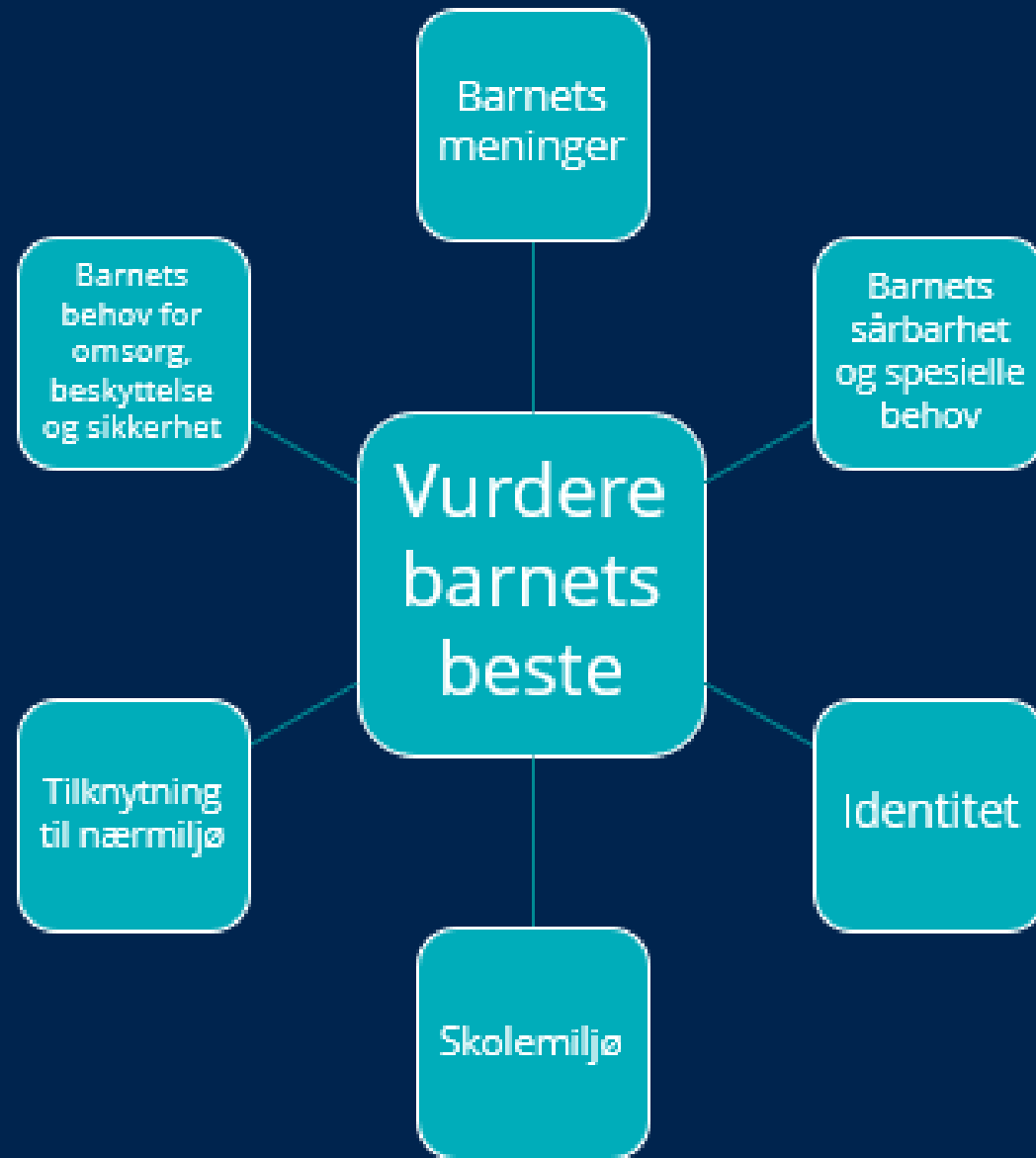
Kunnskap om barn

- Kunnskap og holdninger endrer seg
- Åpner for ny kunnskap om barns utvikling

Aktuelle momenter

- Barnets egne synspunkter
- Barnets identitet, karaktertrekk og egenskaper
- Barnets familiesituasjon
- Barnets sårbarhetssituasjon
- Barnets rett til utdanning
- Barnets rett til omsorg, beskyttelse og fritid
- Barnets fysiske og psykiske helse

Betydningen av barnets egne meninger

- Skal tillegges behørig vekt
- Avhengig av alder og modenhet
- Hvor sterk meningen er og hvor godt den er begrunnet
- Hvilke motargumenter som finnes

- Beslutninger på tvers av barnets ønske må begrunnes

«Vår vurdering er at det er til Doffens beste å begynne på Andeby skole hvor flertallet av barna i nabolaget er tilknyttet, til tross for kortere skolevei og en viss tilknytning til Gåseby skole. Dette kan gi Doffen gode forutsetninger for vennskap, både i skoletiden og fritiden, når han går på samme skole som flertallet av barna i nabolaget.»

Vekte hensynet til barnets beste mot andre hensyn

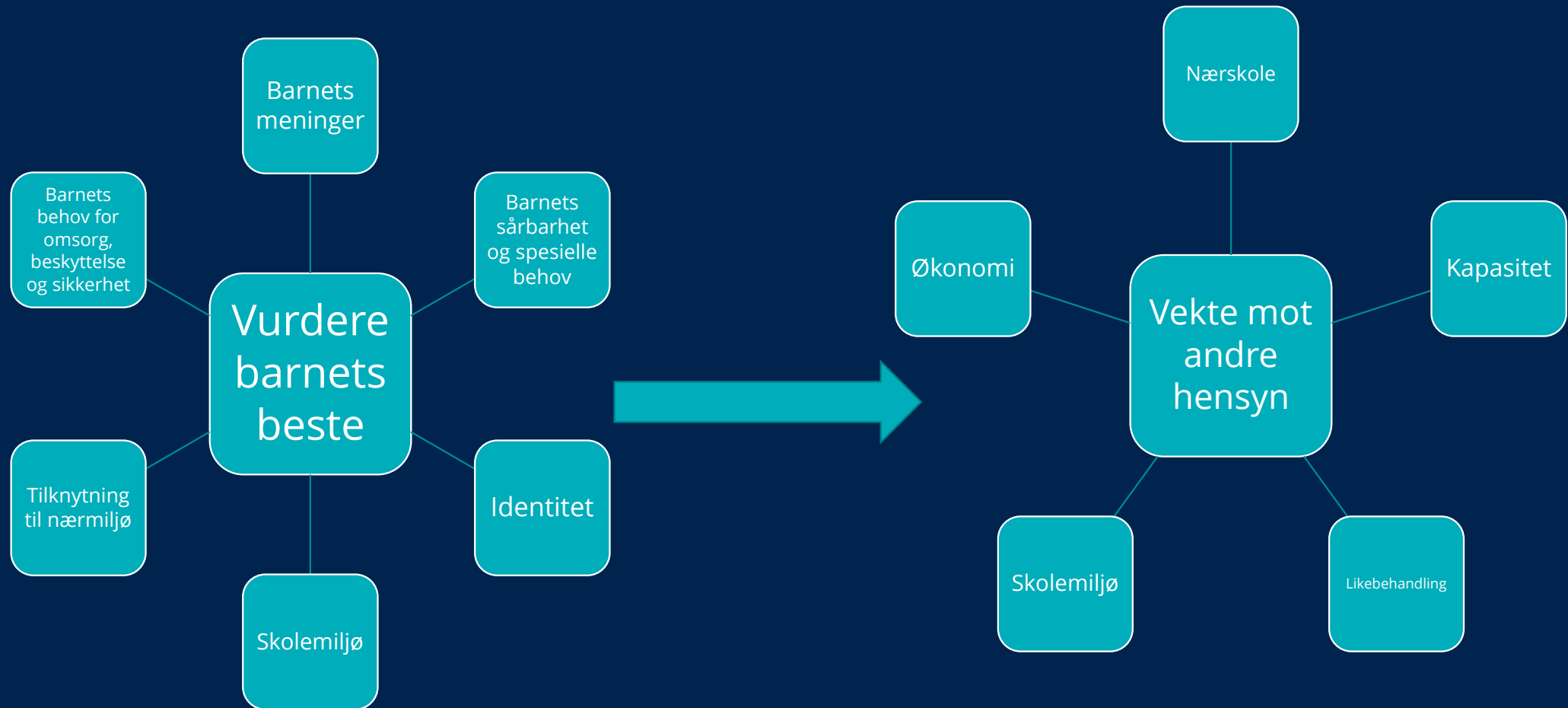

Pixabay.com

Statsforvalteren i Oslo og Viken

Vekte hensynet til barnets beste mot andre hensyn

Hvilken vekt skal hensynet til barnets beste få, sett i forhold til andre hensyn?

- **Skal** være **et grunnleggende** hensyn, «i forgrunnen».
 - «skal være»: Plikt til å vurdere
 - «grunnleggende»: Sterk posisjon på grunn av barnets avhengighet, modenhet og rettslige posisjon
 - «et»: Ikke det grunnleggende hensyn, men ett av de grunnleggende hensynene
- Men andre hensyn kan tillegges vekt.
- Hvor klart og tydelig er «barnets beste» og hvordan skal det vektlegges mot andre hensyn? Jo sterkere barnets beste taler for en bestemt løsning, jo mer skal til for å sette det til side.

Eksempler på andre hensyn ved skolebytte

Hvilke andre hensyn kan vektlegges?

- Nærskoleprinsippet
- Kapasitet
- Økonomiske hensyn
- Likebehandling
- Avstand
- Søsken på samme skole
- Skolemiljø
- Hensyn til andre barn

Eksempel på en vurdering av kapasitet

Kapasitet på skolene

Kommunen har lagt avgjørende vekt på hensynet til kapasitet og hensynet til andre elever når de har kommet til at søknaden avslås. De nevnte hensynene må veie tyngre enn hensynet til barnets beste dersom søknaden skal avslås på denne bakgrunn.

Kommunen viser til at skolen har fulle elevgrupper på trinnet, og at det derfor ikke er kapasitet til flere elever. Statsforvalteren tok kontakt med kommunen for å få mer utfyllende informasjon om kapasiteten på trinnet ved skolen. I samtalen oppgir kommunen at alle trinnene på ungdomsskolen, inkludert dette trinn, er fulle. Hensynet til kapasitet skal sikre at de elevene som allerede går på skolen har et godt fysisk miljø på skolen, samt at man sikrer en pedagogisk forsvarlig størrelse på klassegruppen, jf. oppl. § 8- 2 og § 9 A-7. Skolen har vist til at det er 120 elever fordelt på fire klasser over fire klasserom. Dette innebærer at hver klasse har 30 elever. For å sikre at elevene ivaretas i klassen, kan skolen ikke ta inn flere elever.

Videre oppgir kommunen at det per dags dato er 119 elever ved ungdomstrinnene. De venter derimot på en tilflyttet elev som har rett på den siste plassen etter oppl. § 8-1. Dermed er skolen full.

Statsforvalteren er enig i kommunens vurdering av at skolen er full og at trinnet ikke har kapasitet til å ta imot eleven.

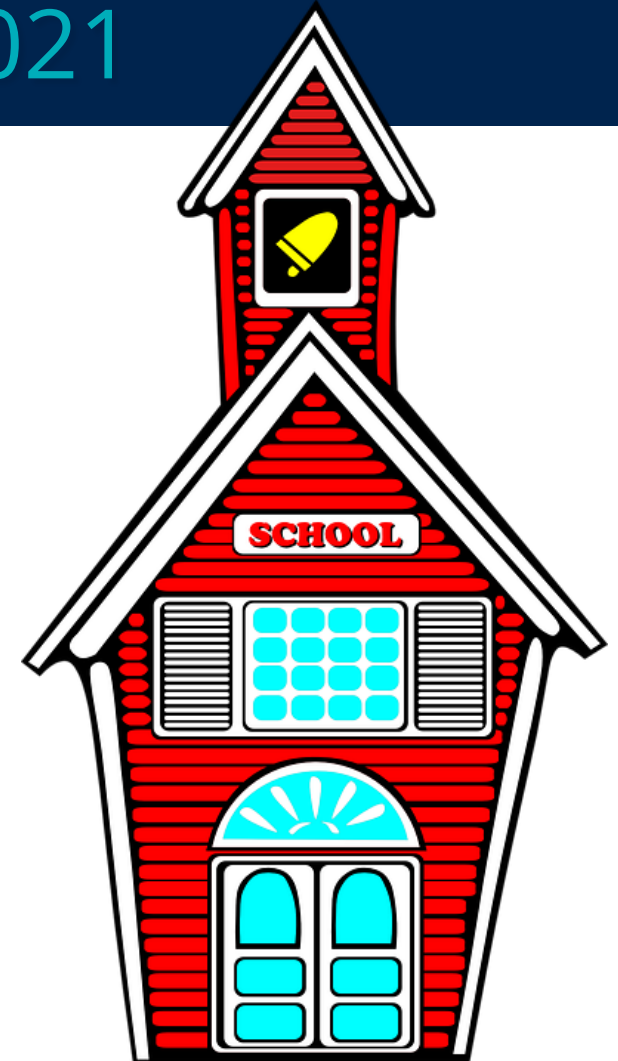

Brev til kommunene om saksbehandling og barnekonvensjonen, sendt 09.03.2021

Nærskoleprinsippet

Vi ser at flere kommuner viser til nærskoleprinsippet når dere avslår søknader om skolebytte. Hensynene bak nærskoleprinsippet i opplæringsloven er både å ivareta elevenes sosiale tilhørighet til nærmiljøet, sikre at skoleveien ikke blir for lang og at søsken får gå på samme skole.

En streng praksis når det gjelder å innvilge skolebytte, kan føre til tettere nærmiljøer og tilknytning til nærskolen. Kommunen har anledning til å legge vekt på dette hensynet ved valg av praksis når det gjelder skolebytte. Hensynet til nærskoleprinsippet kan imidlertid ikke tillegges så stor vekt at det går foran hensynet til den enkelte elev i alle tilfeller. Noen ganger vil individuelle forhold gjøre at et skolebytte vil være bedre for barnet enn å gå på nærskolen. **Kommunen må derfor vurdere dette konkret i alle enkeltsaker.**

Hensynet til likebehandling – SOM 2020/2786

Når det gjelder hensynet til likebehandling [...], kan ikke hensynet til likebehandling forstås så strengt at ingen søknader om skolebytte innvilges. Det er i denne forbindelse grunn til å minne om at det er den usaklige forskjellsbehandlingen som ikke skal forekomme. **Det foreligger likebehandling i forvaltningsrettens forstand når alle søknader om skolebytte vurderes ut fra de samme relevante kriteriene, på et tilstrekkelig opplyst faktagrunnlag og innenfor korrekte rettslige rammer. At resultatet da kan falle ulikt ut i ulike saker, er helt naturlig og representerer ikke noe brudd på likebehandlingsprinsippet.**

Også når det gjelder dette momentet savner ombudsmannen en nærmere vurdering av klagerens sak, og at det angis konkret hvorfor det å innvilge søknaden bryter med likebehandlingsprinsippet.

Ulik vekting innenfor de forskjellige fagområdene

- Vekting kommer ofte mest på spissen i skoleplasseringssaker. F. eks mellom barnets beste og hensyn som nærskole, avstand og kapasitet.
- Spesialpedagogisk hjelp eller tilrettelegging etter barnehageloven: økonomiske hensyn skal i utgangspunktet ikke gå foran barnets individuelle rett
- Skolemiljø saker etter opplæringsloven kapittel 9 A: viktig med harmonisering, da hensynene ofte står mellom enkelt individer.

Vise – hvordan synliggjør vi vurderingen?

- Må forklare hvordan barnets beste er undersøkt og hvilket innhold denne vurderingen har.
- Må forklare hvilken vekt barnets beste har fått i avveilingen mot andre hensyn, og eventuelt hvorfor andre hensyn går foran.
- **Må «barnets beste-vurderingen» (hvordan barnets beste er vurdert og vektet) fremgå uttrykkelig av vedtaket?** Høyesterett (Rt. 2015 s. 1388): Det avgjørende er om det etter en konkret vurdering av vedtaket som helhet går frem hva som er barnets beste, og hvordan barnets beste vektet mot andre hensyn.
- Ikke nødvendig med overskrifter, dersom vurderingen vises i vedtaket.

Kilder til veiledning

- Grunnloven § 104, Barnekonvensjonen art. 3 og 12
- UDIR, veiledning til bruk av barnekonvensjonen:
<https://www.udir.no/globalassets/filer/regelverk/rundskriv/veiledning-til-bruk-av-barnekonvensjonen.pdf>
- Generelle kommentar nr. 12: <https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/bld/barnets-rettigheter/generell-kommentar-12.pdf>
- Generelle kommentar nr. 14:
https://www.regjeringen.no/contentassets/1376fac2fe2a427389f9f94b52acdefc/crc_c_gc_14_eng_nor.pdf
- Sivilombudet 2020/2786: <https://www.sivilombudet.no/uttalelser/avslag-pa-skolebytte-innenfor-samme-kommune/>
- Brev til kommunene om saksbehandling og barnekonvensjonen, sendt 09.03.2021

Takk for oss!

June Dyngeland, Julie Aanderaa Clausen og Katrin Sørlundsengen

judyn@statsforvalteren.no
fmoajac@statsforvalteren.no
kasor@statsforvalteren.no

Statsforvalteren i Oslo og Viken

Facebook [sfov.no](https://www.facebook.com/sfov.no)
Nettside statsforvalteren.no/ov

